

SYNTI – PERITTY PAHA VAI HEIKKOUTTA JA TIEDON PUUTETTA

1. Johdanto

Käsitys synnistä, sen alkuperästä ja olemuksesta liittyy mitä kiinteimmin ihmiskäsitykseen, mutta ei vain ihmiskäsitykseen, vaan laajemmin myös koko soteriologiaan eli pelastusoppiin ja samalla armo-oppiin.

Syntikäsitystä tarkasteltaessa lähdemme liikkeelle käsitteen dogmaattisesta muotoutumisesta klassisessa kristinuskossa, sekä perehdymme syntikäsitteen sisältöön luterilaisessa tunnustuksessa. Lopuksi tarkastelemme, millaiseksi syntikäsitteyden on yleisesti muotoutunut tämän päivän maailmassa.

2. Synnin alkuperä

Uudessa testamentissa ilmaistaan synnin tuleminen maailmaan siten, että asiayhteys Vanhassa testamentissa kuvattuun syntiinlankeemukseen (1. Moos. 3) sekä siitä seuranneeseen kaikkia ihmisiä koskevaan synnin tilaan on selvä: **”Niin kuin yhden ihmisen kautta synti tuli maailmaan, ja synnin kautta kuolema, niin kuolema on tullut kaikkien ihmisten osaksi, koska kaikki ovat syntiä tehneet, sillä jo ennen lakiakin oli synti maailmassa, mutta syntiä ei lueta, missä lakia ei ole; kuitenkin kuolema hallitsi Aadamista Moosekseen asti niitäkin, jotka eivät olleet syntiä tehneet samankaltaisella rikkomuksella kuin Adam, joka on sen esikuva, joka oli tuleva.”** (Room. 5:12–14). Luettaessa samaa Roomalaiskirjeen lukua eteenpäin, huomataan, miten syntioppi ja armo-oppi ovat kytköksissä toisiinsa (ks. Room. 5:15–21).

Edellisestä on pääteltävissä se, että syntisyys ei ole ihmisen luomisessa omistaman alkutilan ominaisuus, vaan nimenomaan syntiinlankeemuksessa perinnölliseksi tullut ominaisuus eli perisynti (peccatum originale). Augustinuksen mukaan juuri perisyntistä johtuu se, ettei ihmisellä ole kykyä itsestään löytää tai luoda totuutta, eikä vapaata tahtoa armoon nähden, vaan armo tarvitaan juuri siihen, että ihminen voi tehdä hyvää. Jumalan armo toimii siten ihmisen tahdon parantajana ja on pelastuksen kannalta välttämätön. Koska ihminen ei kykene itse löytämään totuutta, hän voi vain vastaanottaa sen Jumalan antamana.^[1] Tässä paljastuu itse asiassa traagisella tavalla koko syntiinlankeemuksen ja perisyntin olemus: ihminen ylpeydessään halusi olla riippumaton (autonominen) Jumalasta, mistä seurasi vapauden (vapaan ratkaisuvallan) menettäminen.

Edelliseen liittyen voidaan siis todeta, että syntiongelmassa ei ole kyse ihmisen riittämättömästä tiedon määrästä tai syvyydestä, vaan lankeemuksen mukanaan tuomasta ominaisuudesta. Toisin opetettiin gnostilaisuudessa, jossa korostettiin salaisen tiedon (gnosis) merkitystä pelastuksen kannalta. Gnostilaisuuden välitön vaikutus jatkui vanhassa kirkossa aina 400-luvulle saakka ja sen jälkeenkin gnostilaisuuden peruskorostuksia on esiintynyt läpi kristillisen kirkon historian aina nykypäivään saakka.

Augustinuksen muotoilemilla käsityksillä on ollut perustavan suuri merkitys koko läntiseen kristikuntaan ja myös luterilaisuuteen. Augustinuksella oli ratkaiseva merkitys myös siihen, että kirkossa suhtauduttiin torjuvasti pelagiolaisuuden (Pelagius n. 350–418) ajatukseen

ihmisen vapaasta tahdosta ja kyvystä sekä hyvään että pahaan. Käytännössä pelagiolaisuus merkitsi perisyntiopin eli ihmisen synnynnäisen vianalaisuuden kieltämistä.[\[2\]](#)

3. Luterilainen käsitys perisyynnistä

Luterilaiset tunnustuskirjat ja perisynti:

”Edelleen seurakuntamme opettavat, että Aadamin lankeemuksen jälkeen kaikki ihmiset, jotka lisääntyvät luonnollisella tavalla, syntyvät synnissä, so. ilman jumalanpelkoa, ilman luottamusta Jumalaan sekä pahan himon hallitsemina, ja että tämä alkusairaus ja perisynti on todella synti, joka tuomitsee ja tuo jo nyt mukanaan iankaikkisen kuoleman niille, jotka eivät kasteen ja Pyhän Hengen voimasta synny uudestaan.

Seurakuntamme tuomitsevat pelagiolaiset ja muut[\[3\]](#), jotka väittävät ettei perisynti ole synti ja kaventaakseen Kristuksen ansiota ja hänen hyvälle teoilleen kuuluvaa arvoa katsovat ihmisen voivan tulla omilla järjen voimillaan vanhurskaaksi Jumalan edessä.” (CA II)

”Perisyntiin sisältyvät seuraavat sairaudet: Jumalan tuntemuksen puute, Jumalan halveksiminen, jumalanpelon ja Jumalaan luottamisen puuttuminen sekä kykenemättömyys rakastaa Jumalaa. Nämä ovat ihmisluonnon suurimmat viat ja ne suuntautuvat aivan erityisesti kymmenen käskyn ensimmäistä taulua vastaan.” (Augsburgin tunnustuksen puolustus II, 14).

”Me uskomme, opetamme ja tunnustamme, että on olemassa ero ihmisluonnon ja perisyynnin välillä. Tämä ei koske ainoastaan ihmisluontoa sellaisena kuin se alussa oli Jumalan luomana, puhtaana, pyhänä ja synnittömänä, vaan myös meidän nykyistä luontoamme lankeemuksen jälkeen, sillä luonto pysyy lankeemuksen jälkeenkin Jumalan luomuksena. Tämä ero on niin suuri kuin Jumalan ja Perkeleen teon välinen ero aina on.” (Yksimielisyyden ohje, perisynti 2)

”Tämä peritty turmelus on yhtä kuin syyllisyys, se että me kaikki olemme Aadamin ja Eevan tottelemattomuuden tähden Jumalan epäsuosiossa, ’luonnostamme vihan lapsia’, kuten apostoli todistaa Room. 5.” (Yksimielisyyden ohje, perisynti 9)

Yhteenvedon edellä olevista sitaateista voidaan todeta aidossa luterilaisuudessa opetettavan, että **1) syntiinlankeemus on tuottanut kaikille ihmisille saman perinnön, alkusairauden eli perisyynnin, 2) tästä seuraavat Jumalan tuntemuksen puute, Jumalan halveksiminen, jumalanpelon ja Jumalaan luottamisen puuttuminen, kykenemättömyys rakastaa Jumalaa ja Jumalan vihan alaisuus, 3) ihmisluonnon ja perisyynnin välillä on radikaali ero, eli ihmisluonto on lankeemuksen jälkeenkin Jumalan luomus, 4) perisynti on todellinen synti, joka tuottaa iankaikkisen kuoleman niille, jotka eivät kasteen ja Pyhän Hengen voimasta synny uudestaan.**

Luterilaisen käsityksen mukaan perisynti on pääsynti, jonka hedelmiä tekosynnit ovat. Opilla perisyynnistä on, kuten edellä jo on todettu, välitön linkki luterilaiseen kasteteologiaan ja nimenomaan lapsikasteen teologisen argumentoinnin kannalta. Jollei ihminen Pyhän Hengen välityksellä uudestisyntynyt kasteessa, ihminen on perisyntinsä vuoksi Jumalan vihan alainen.

Ne, jotka ajattelevat ihmisellä olevan vapaa tahto ei pelkästään maallisissa, yhteiskunnallisissa asioissa, vaan myös hengellisissä ja pelastuksen kysymyksissä, joutuvat ongelmiin esimerkiksi Roomalaiskirjeen opetuksen kanssa. Reformoitujen kirkkojen piirissä omaksuttua perisyntikäsitystä tarkasteltaessa on todettava, että Zwinglin mukaan perisynti ei ole kadottava synti vaan pikemminkin sairaus. Synti on lain rikkomista ja koska pieni lapsi ei kykene tekemään vielä lain vastaisia tekoja, hän ei voi joutua tuomituksi kadotukseen. Reformoidulle syntiopille on ominaista, että perisyynnin totaalista merkitystä ei korosteta siinä määrin kuin luterilaisuudessa, vaan synti on etupäässä yksittäisiä tekoja.[\[4\]](#)

Pelkistäen perisyntiproblematiikassa on kysymys siitä, ajatellaanko perisynti kokonaisvaltaiseksi turmelukseksi, hengellisen kuoleman aiheuttajaksi vai pelkästään vaikeaksi sairaudeksi. Idän ja lännen kirkon kesken on merkittävä painotusero: Idän kirkossa opetetaan kyllä perisyntiä (toisin kuin pelagiolaisuudessa, jossa perisynti kielletään), mutta ihmisellä katsotaan säilyneen lankeemuksen jälkeenkin ihmisyyden tuntomerkinä vapaa tahto, joskin himmenneenä. Himmenneenkin tahdon varassa ihmisen ajatellaan kykenevän hyvin tekoihin ja tulevan Jumalan armon avulla pelastetuksi, eli on kyse jonkin asteisesta synergismistä. [5] Läntisessä kristikunnassa (Rooman kirkko) omaksuttiin käsitys, että syntiinlankeemus aiheutti alkuvanhurskauden kadottamisen (carentia iustitiae originalis), jonka seurauksena ihminen kyllä menetti pyhyytensä ja vanhurskautensa ja tuli osalliseksi kärsimyksestä ja kuolemasta, mutta ihmiselle ajateltiin silti jääneenä luonnollisina lahjoina (dona naturae) vapaa tahto valita hyvä tai paha (concupiscentian tila). Siten perisynti häviää syntinä kasteessa, jossa tapahtuu armoon palauttaminen. Kastettuihin jää synnillinen taipumus, mutta ei synnillinen tila. Vain Jumalan tahdon vastainen teko (ajatuksissa, sanoissa ja toiminnassa) on varsinaista syntiä (peccatum actuale), joskin myönnetään ihmisen syntinen perussuuntautuneisuus (peccatum habituale). Tämän ajattelun mukaan ihminen on (hengellisesti) sairas, muttei kuollut.[6]

4. Perisynti ja kehitysoptimismi

Perisyntioppi, varsinkin luterilaisessa (ja augustinolaisessa) muodossaan, sopii huonosti postmoderniin ihmiskuvaan. Ajatus ihmisen alkusairaudesta ja siihen liittyvästä ihmisen sidotusta tahdosta ja kykenemättömyydestä hyvään on jyrkässä ristiriidassa postmodernismissä omaksutun kehitysjatoksen kanssa. Kehitysoptimismiin kuuluu lähes rajaton luottamus koulutuksen ja valistuksen mahdollisuuksiin. Tämän suuntainen ajattelutapa oli tyypillistä jo renessanssin ja valistuksen aikakaudella.

Silloin kun ajatus perisyntistä torjutaan, on vastausta pahan olemassaolon ja alkuperän ongelmaan etsittävä muualta kuin ihmisestä itsestään. Katset kääntyvät ihmisen perimästä ihmisen ympäristöön. Koska paha ei voi olla lähtöisin ihmisestä itsestään, sen on tultava ihmisen ulkopuolelta. Tällöin paha ja pahan ilmeneminen liittyy lähinnä rakenteisiin, sosiaalisiin struktuureihin, jotka vääristyneinä puolestaan vaikuttavat negatiivisesti ihmiseen.

New Age on tullut tunnetuksi ympäri maailmaa erilaisten uskonnollisten ajatusten ja perinteiden synkretistisenä virtauksena. Ihmisen perinnöllisen pahuuden tilalle on tullut ihmisen tietynlainen heikkous, mutta kuitenkin sellaisena heikkoutena, joka voidaan kehityksen kautta voittaa. Pahan ongelman ratkaisuksi esitetään itämaisen uskonnollisen ajattelun mukaisesti (ja sen vaikutuksesta) kosmologista selitystä. Sen mukaan paha tulee ihmiseen pimeyden valtakunnasta. Koska pahan ei katsota olevan ihmisen olemuksellinen ominaisuus, ajatellaan pahan olevan kitkettävissä pois ihmisestä. Kehitysprosessin, jota ei voida käsittää ilman lukemattomien jälleensyntymisten kiertokulkua, tuloksena on jonkinlainen jumalihminen. On selvää, että tällöin on trendikkäämpää puhua heikosta ihmisestä kuin synnin turmelemasta ihmisestä. Tämä suuntaus on helposti todettavissa myös aikamme kristillisessä julistuksessa.

Klassisen kristinuskon kannalta voidaan kriittisesti kysyä, että eihän heikkous voi olla pelastuksen este? Mihin enää armoa ja sovitusta tarvitaan, jos ihmisen ongelma on vain heikkouden ja vajavaisuuden ongelma. Ongelmahan on enää koulutuksellinen ja kehityksellinen!

Varhaiskristillisyydessä kamppailtiin itse asiassa hyvin samankaltaisten ongelmien kanssa kuin kristityt uususkonnollisuuden kyllästävässä nykyajassa. Pelastuksen kannalta gnostilaisuus piti ratkaisevan tärkeänä salatiedon (gnosis) merkitystä. Tällaisen tiedon puuttuminen oli vahingollista.[7] Tieto ei ollut jokamiehen tai jokanaisen tietoa (sukupuolisuus

sinänsä kuului alempiarvoiseen maailmaan gnostilaisessa kosmologiassa), vaan sen omistivat vain tietyt henkilöt, jotka puolestaan jakoivat tietoaan parhaaksi katsomallaan tavalla. Gnostilaisuuden ja New age -tyyppisen uskonnollisuuden välillä on nähtävissä hämmästyttävän paljon yhteistä. Yksi näistä yhtäläisyyksistä liittyy juuri tiedon korostuneeseen merkitykseen, sekä tietoa erityisillä kyvyillä hallitsevien ja jakavien ”gurujen” keskeiseen rooliin. Käytännössä tämä merkitsee esoteerisuuden uutta aaltoa.

Perisynti ja kehitysoptimismi kuuluvat siihen kokonaisuuteen, jossa ihmisestä ”kehitetään” jumala. Tämä tapahtuu uskomalla ihmisen omiin kykyihin ja pohjimmiltaan ihmisessä uinuvaan jumaluuteen. Juuri tästä prosessista on kyse uuden aikakauden uskonnollisuudessa ja ihmiskuvassa. Mutta miten hämmästyttävää on huomata se tosiasia, että juuri tästä samastahan oli kyse paratiisissa, kun syntiinlankeemus tapahtui. **”Ette suinkaan kuole, vaan Jumala tietää, että sinä päivänä, jona te siitä syötte, aukenevat teidän silmänne, ja tulette niin kuin Jumala tietämään hyvän ja pahan.”** (1. Moos. 3:4–5)

Ihminen pyrkii hänessä asuvan perisyntiin vuoksi yhä uudestaan korottamaan itsensä Jumalan vertaiseksi. Kehitysprosessi tarjoaa tähän houkuttelevan mahdollisuuden. Toisaalta juuri perisyntiin vuoksi tämä pyrkimys on kaikissa ihmisissä. Ja toisaalta juuri perisynti erottaa meidät Jumalasta. ”Seurakuntamme opettavat, että Aadamin lankeemuksen jälkeen kaikki ihmiset, jotka lisääntyvät luonnollisella tavalla, syntyvät synnissä, so. ilman jumalanpelkoa, ilman luottamusta Jumalaan sekä pahan himon hallitsemisena, ja että tämä alkusairaus ja perisynti on todella synti, joka tuomitsee ja tuo jo nyt mukanaan iankaikkisen kuoleman niille, jotka eivät kasteen ja Pyhän Hengen voimasta synny uudestaan.” (CA II)

[1] Mannermaa 1975, 162–163, 166–167.

[2] Mannermaa 1975, 158–159.

[3] Pelagius (k. v:n 418 jälkeen) oli Augustinuksen vastustaja. Hän kielsi perisyntin.

[4] Tiililä 1963, 285. On merkille pantavaa, että suomalaisessa herätyskristillisyydessä esiintyy samansuuntaisia ajatuksia perisyntistä (ja jopa kasteesta) kuin reformoiduissa kirkkokunnissa (esim. lestadiolaisuus).

[5] Tiililä 1963, 87–88.

[6] Tiiliän mukaan tähän perustuu Rooman kirkossa omaksuttu pelastusopin nomistinen ja meritoorinen luonne. Ks. Tiililä 1945, 111.

[7] Tiedon suurta merkitystä vapauden tuottajana korostetaan myös hindulaisuudessa, joka on ammentanut ajatuksen ikivanhasta Vedakirjallisuudesta. Cross 1996, 27, 28, 80, 124–126. Vedakirjallisuudessa on Intian uskonnollisuuden perusta. Vedakirjallisuuden kokoelmat ovat peräisin n. 1500–800 eKr.